

נאות דשא

לרבינו שמואל דב אשר בן רבינו מרדכי יוסף ליינער
עם רברבים עלי דשא

reuvenboshnack@gmail.com

פרשת בחקותי

אם בחקותי תלכו. איתא במדרש (ויקרא רבה פרשה לה, א)¹, חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך (תהלים קיט, נט), אמר דוד בכל יום אני מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך ורגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. המדרש מסביר לאדם אימתי יוודע לו שהולך בחוקיו של הקב"ה, לכשיראה בשעה שהולך לדבר הרשות, וסוף הדבר, דהיינו רגלי מביאות אותי לדברי תורה ולמצות, זה הסימן שהולך בחוקי השי"ת. ומהיכן יזכה האדם לזה, והיכן יעשה ויתנהג שילך בחוקי השי"ת, איתא במדרש (שם) שלש עצות לזה. ר' הונא בשם ר' אחא שיעשה כל מעשיו בחשבון, שיחשב הפסד מצוה כנגד שכרה. ור' מנחם אמר שיחשב ברכות וקללות, דהיינו שיודע לו בלבו בבירור שיש דין ויש דיין ושארין העולם של הפקר. ור' אבא בריה דר' חייא אמר חשבתי ברכות חשבתי קללות, ברכות מאל"ף ועד תי"ו וקללות מוא"ו ועד ה"א, ולא עוד שהן הפוכות.

אמר ר' אבין אם זכיתם אני הופך לכם קללות לברכות. פירוש שיחשוב האדם כמה טובות עשה הקב"ה עמו ולא כפי מעשיו, כדאיתא במדרש (דברים רבה פרשה ב, כ)², ר' מאיר אומר את ולבך יודעין מעשים שעשית וכו'. דבר זה מביא אותו שילך בחוקי השי"ת. ואם יקיים שלשה דברים אלה יבטח שבדאי ילך בחוקי השי"ת, דהיינו שיכון מעמקי השי"ת.

ואיתא ברש"י ז"ל אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. מפני מה לא אמר רש"י ז"ל שתהיו יגיעים בתורה, כמו שאמר ר' יצחק בגמרא (מגילה ו ע"ב)³ יגעתו ומצאתי תאמן. אך הפירוש של עמל הוא ענין אחר, כי יגיעה נקרא שאדם מייגע עצמו שלומד מתוך הדחק, ומייגע עצמו שאינו לומד מצות אנשים מלומדה, ואינו מבטל התורה בשביל תענוגי העולם הזה, כמו דאיתא בגמרא (ביצה טו ע"ב)⁴ שאמר ר' אליעזר הללו בעלי פטסין, ופרש"י יין הכינו להם במשתאות, כלומר בעלי נפש הן ואינם יגיעים לשמוע דברי תורה. ועמל נקרא על דבר שאדם משתדל שיגיע לו יתרון

¹ אם בחקותי תלכו (ויקרא כו, ג, ה) (הדא הוא דכתיב) (תהלים קיט, נט): (חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום יום הייתי מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדין הוא דכתיב: ואשיבה רגלי אל עדותיך, רב הונא בשם רבי אחא אמר חשבתי מתן שכן של מצוות והפסדן של עברות, ואשיבה רגלי אל עדותיך. רבי מנחם חתנא דרבי אלעזר בר אבינא אמר, חשבתי מה שכתבת לנו בתורה: אם בחקותי תלכו, ומה כתיב תמן (ויקרא כו, ו): (ונתתי שלום בארץ), ויקרא כו, יד: (ואם לא תשמעו לי, מה כתיב תמן) (ויקרא כו, יח): (ויספת לי ספרה אתכם. רבי אבא בריה דרבי חייא בשם רבי יונתן אמר, חשבתי ברכות חשבתי קללות. ברכות מאל"ף עד תי"ו, קללות מן וי"ו ועד ה"א, ולא עוד אלא שהן הפוכות. אמר רבי אבין אם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות, אימתי כשיתשמרו את תורתך, הדין הוא דכתיב: אם בחקותי תלכו.

² מה כתיב למעלה מן הענין (דברים ד, לט): (וידעת היום והשבת אל לבבך, אמר רבי מאיר אמר הקדוש ברוך הוא, את ולבך יודעים מעשים שעשית, ויסורין שהבאתי עליך שלא כנגד מעשיך הבאתי עליך.

³ ואמר רבי יצחק אם יאמר לך אדם יגעתו ולא מצאתי אל תאמן לא יגעתו ומצאתי אל תאמן יגעתו ומצאתי תאמן

⁴ תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום פולו בהלכות יום טוב יצתה פת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין פת שנייה אמר הללו בעלי חביות פת שלישית אמר הללו בעלי כדין פת רביעית אמר הללו בעלי לגינין פת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו פת ששית לצאת אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניהים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו פי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו פי קדנת ה' היא מעצבכם אמר מר שמניהין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה

נאות דשא

לרבינו שמואל דב אשר בן רבינו מרדכי יוסף ליינער
עם רברבים עלי דשא

reuvenboshnack@gmail.com

ממנה, כמו שאמר (קהלת ד, ח)⁵ ולמי אני עמל. וגם אמר בהגדה ואת עמלינו אלו הבנים. שכל מה שאדם משתדל בעולם הזה אין לו שום יתרון ממנה, רק דבר זה שמניח בנים, לכן נקראו עמל. והזהיר הקב"ה אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, היינו בכל מקום שתלמוד הוי משתדל להיות לך יתרון ממנה, שתקח ממנה מוסר השכל איך להתנהג בעבודת השי"ת שלא יהיה הדבר שתלמוד חוץ מאתך, כלומר כמו דבר בפני עצמו שאינו שייך אצלך, רק אתה לומד מפני שמצוה ללמוד תורה, ורק תלמוד מפני שאתה צריך לה, כמו הרופא שלומד בספר הרפואות מפני שצריך לה. ועמל יקרא בלשונינו הארווין, דהיינו רכוש האדם שמסגל בעולם הזה שמגיע לו יתרון ממנה בעולם השפל.⁶

⁵ וְשׁוֹ אֶחָד וְאִין שְׁנַי גַּם בְּן וְאִחַ אִין לֹ וְאִין קֶץ לְכָל-עֲמַלָּו גַּם-עֵינָיו [עֵינָו] לֹא-תִשָּׁבַע עֲשָׂר וְלִמִּי אֲנִי עֹמֵל וּמְחַסֵּר אֶת-נַפְשִׁי מִטוֹבָה גַּם-זֶה הַכֹּל וְעֵינָו רַע הוּא:

⁶ עיין בהקדמת ספר נאות דשא והקדמת ספר בית יעקב בראשית שיסוד של חסידות הוא לראות בתורה איך שהיא שייך לחייה. כל הלימוד בעמלות מביא לראות איך התורה שייך לכל אדם ולכל זמן.